

Ч.

801
(7)

"ПІРОСВІТА"

Л. Лопатинський
ПІД КАМ'ЯНИМ ДАХОМ

РІК 1934.
Книжечка 7.
(ЛИПЕНЬ)

Видавництва „Просвіти“.

В січні 1934 року Товариство відновило періодичне видавництво місячних книжечок для народу. Книжечки виходять у обсягу 3—4 аркушів друку (48—64 стор.). Їх зміст такий: історичні повістки й оповідання; рідний край і побут; життя інших народів; винаходи й відкриття; подорожі; техніка; народне господарство; людське здоров'я і взагалі — всі ділянки знання. Кожна книжечка має образки й пояснення на кінці.

Досі вийшли такі книжечки:

- 794 (1) **Вячеслав Будзиновський**, ШЛЯХЕТСЬКЕ ПРАВО, істор. образок із XVII. в (за січень), — 48 ст., ціна 40 гр.
- 795 (2) **Богдан Лепкий**, ОРЛИ, історичне оповідання з 1734—1750 рр., (за лютий), — 56 ст., ціна 50 гр.
- 796 (3) **Василь Сімович**, ТАРАС ШЕВЧЕНКО, його життя й творчість (з нагоди 120 роковин уродин), багато ілюстрацій (25), з додатком вірша А. Курдидика: 120 літ (за березень), — 72 ст., ціна 60 гр.
- 797 (4) **Андрій Чайковський**, БОГДАНКО, історичне оповідання з другої половини XVI. ст., (за квітень) — 64 ст., ціна 50 гр.
- 799 (5) **Іван Брик**, МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ, з нагоди 100-ліття зладження „Зорі“ (за травень) — 64 ст., ціна 50 гр.
- 800 (6) **Софія Будзиновська**, НІМЦІ, МЕРТВІЙ СВІДОК, оповідання (за червень) — 48 ст., ціна 40 гр.
- 801 (7) **Лев Лопатинський**, ПІД КАМ'ЯНИМ ДАХОМ, комедія — (за липень) — ст. 32, ціна 30 гр.

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНА БІБЛІОТЕКА „ПРОСВІТИ“ — всі ділянки знання в доступному викладі — виходить від січня 1934. р. накладом Фонду „Учітєся, брати мої“ — кварталними (що чверть року) книжками по верх 100 ст. друку.

Досі появилися:

- 14 **ГОРАДНИК ДЛЯ САМООСВІТНІХ ГУРТКІВ**, 128 ст., ц. 1.50 зл. (цю книжечку треба набувати окремо, вона не входить у передплату, див. ст. 4.: „Передплата“).
- 11 (1) **Степан Чарнецький**, НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ В ГАЛИЧИНІ (1864—1934), — з нагоди сімдесять-ліття засновин укр.-галицького театру, ст. 254 (з багатьома ілюстраціями), ціна 1.80 зл.

Друкується:

- 5 (3) **Іван Крип'якевич**, ІСТОРІЯ КОЗАЧЧИНИ, 2. доповнене й перероблене (з 1. вид. з 1922. р., давно розкупленого) видання з великою силою ілюстрацій.

До кінця 1934. р. вийдуть іще такі книжки:

- 15 (2) **Ростислав Єндик**, АНТРОПОЛЬОГІЧНІ РИСИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.
- 16 (4) **Микола Бажалук**, ВУЛЬКАНИ ТА ЗЕМЛЕТРУСИ (з багатьома образками).

ЛЕВ ЛОПАТИНСЬКИЙ

ПІД КАМ'ЯНИМ ДАХОМ

КОМЕДІЯ У ДВОХ ДІЯХ

ЛЬВІВ, 1934.

НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА“

З ДРУКАРНІ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ „ДІЛО“, ЛЬВІВ, РИНОК 10.

Комедійку „Під кам'яним дахом” написав Лев Лопатинський чотири роки перед світовою війною, коли наш народ у Галичині почав по селах продумувати, як би то спільною працею дійти до кращої долі. Тоді скрізь по селах кипіла боротьба. Старше покоління не хотіло й чути нічого про поступ, про якісь нові думки, про нову громадську працю, а трималося приказки „Нехай буде, як бувало”, „як діди наші робили, так і ми робитимемо”, воно не вірило, що з нових думок може що доброго прийти для громади. А молодше покоління, здебільша, бувале, всіма силами обало за те, щоб село не засипало, щоб організувалося, просвічалось, переводило нові й нові думки в життя. Один такий образочок із тієї боротьби й подає цей твір Лопатинського: молоді люди добилися до влади в селі й хочуть закласти в селі дахівкарню, щоб виробляти дахівки на покрівлі домів та покривати їх дахівками. Та старші й чути про це не хочуть та ще й перебаранчають на кожному кроці. Та, як у кожній справі перемагає той, що вперто й завзято йде до своєї мети та чесно за свої думки бореться — так воно сталося й тут: перемогли ті, що працюють, що щось думають, що посувають життя наперед.

Хоч комедійка ця написана перед війною й малює наше передвоєнне село, що за тих двадцять п'ять років таки змінилося — то проте вона й досі не втратила своєї ваги, й досі можна її ставити в сільському театрі, й люди багато з неї можуть навчитися. Й досі не один із нас може там у комедії себе побачити, бо й досі в нас іще не всі порозуміли, яке значіння має єднання на селі, організація, праця, витривалість і найважливіше — просвіта.

Написаний із кінцем 1908. р., твір Лопатинського не був іще ніде друкований, не виставляли його ще й ніде в театрі. Виходить він у нас, у „Просвіті” вперше. Це не єдиний випадок у нас, що рукопис залігується цілу четвертину століття, та ще десь у чужих руках, і тільки випадково попадеться в руки людям, що ним зацікавляться. Рукопис комедійки „Під кам'яним дахом” теж випадково дістався в наші руки: лежав він собі спокійнісінько на горщі між усяким хламом, гарно переписаний на машині, оправлений у палітурки. Може, це й спасло його від загиби...

Автор цієї книжечки — покійний письменник Лев Лопатинський (1868—1914) був добре відомий між передвоєнним поколінням у Галичині. Довгі роки був він актором у галицькому театрі, був час, що й був його директором. Він добре знав театральну справу, тим то й пояснюється, що, н. пр., хоч і малесенька ця комедійка, яку ми друкуємо, але ж написана вона живо, зі знанням театральної справи — вона певно нашим людям сподобається. Таких драматичних творів написав Лопатинський більше (До Бразилії, Парація), дещо й виставляв наш театр. Кинувши театр, Лопатинський був співробітником, потім редактором денника „Руслан”, а далі адвокатував у Копичинцях. З того часу добре його знала Гусятинщина, не було читальні, якої б він не провідав. З вибухом світової війни він добровільно пішов до війська й поляг у битві під Городком, 7. вересня 1914. р.

Видаємо комедійку Лопатинського у двадцятьліття його смерті й тим віддаємо пошани покійному авторові...

ПІД КАМ'ЯНИМ ДАХОМ

КОМЕДІЯ

О С О Б И:

ОЛЕКСА БОБИК. віт
ЮРКО БАРАН
ОСИП ГОРЕНКО
ЮСТИН БАЗІЙ
КОСТЬ ПРИСТАЙ
ТИМКО ЗУБ
ІЛЬКО ЗВОРА
ІВАН БАБИН
РОБІТНИК
ПЕРШИЙ СІЧОВИК
ДРУГИЙ СІЧОВИК
ПИСАР (німа роля)
ПЕРШИЙ ПАРУБОК
ДРУГИЙ ПАРУБОК
ТРЕТІЙ ПАРУБОК
МИХАЙЛО — виборець
ПЕРШИЙ ВИБОРЕЦЬ
ДРУГИЙ ВИБОРЕЦЬ.

ра д н і

Річ діється в Галичині перед війною.
Громадяни. Січовики.

ПЕРША ДІЯ.

Громадський дім: простора світлиця зі столом, застеленим зеленим сукном, довкола лавиці й кілька гнбльованих крісел. На стіні портрет цісаря, округлий годинник, кілька мап та оповісток.

Олекса сидить за столом; ліворуч — писар, одягнутий із-панська, праворуч — Баран, далі інші радні, а в глибині — сидячи і стоячи громадяни. Крізь вікна заглядають молоді парубки.

ОЛЕКСА: Я не маю нічого проти того, щоб на засідання громадської ради приходило як-найбільше громадян. Я сам домагався цього за давньої ради, щоб громада могла бачити і знати, як господарять її добром. Але тоді ніхто якось не спішився подивитись, що діється у громадському домі.

ЗБОРА, *немов до себе, але голосно*: Що для старої ради було добре, з тим новій раді тепер не вигідно!

ОЛЕКСА: Мені тільки дивно, що так відразу зацікавилися громадською роботою! І не тільки старші господарі поприходили, але ось навіть парубки, трохи не дітваки. Хтось то дуже був розумний, що вмів так усім приговорити!

ЗБОРА, *сміючися з примівкою*: Хтось уже був від вас розумніший, пане віте, бо вашої мови перше не слухали.

ОЛЕКСА: Так, бо я намовляв тільки до доброго, а до доброго люди не скорі. Та я радий тут усім, коли не будуть перебаранчати¹). Слухати може кожний,

але ніхто не може мішатися до наради, ані перебивати радним у нарадах. Самі бережіть, чесні громадяни, повагу цього місця.

БАЗІЙ, *що живо розмовляв зі своїми сусідами, показуючи на вікна й на двері*: Я вже дванацять літ сиджу в раді, але такої кумедії ніколи ще не бувало.

БАРАН, *защитькуючи його*: Та цитьте, не перебивайте, чого вам?

БАЗІЙ: Як чого? Я ані за цими, ані за тими, але як має бути рада, то рада, а не збіговисько якесь. Правда, писарю? *Встає, збираючись.*

ПИСАР *знижує плечима й нахиляється над паперами, беручи за перо.*

ЗУБ: Та зачекайте бо, куме, до кінця, нехай ми побачимо, що з того вийде.

БАЗІЙ: Я знаю наперед, що нічого доброго не вийде, то на що мене до цього.

ЗВОРА: Ще може прийти й гірше, як ми себе самі не будемо боронити у громаді. Сідайте!

ОЛЕКСА *дзвонить легенько дзвінком*: Усі нараз не будемо промовляти, як ті жиди в школі. Хто хоче забрати слово, нехай зголоситься до голосу. А то не буде ладу. Нині маємо важну річ обговорити: як би то закласти в себе фабрику дахівки.

ЗВОРА: Ага, хочете нас накрити кам'яним дахом?

ОЛЕКСА: Ви знаєте, панове радні, що я віддавна займаюся цією справою й випробував її на власній хаті. Мої будинки криті дахівкою, й то виробленою моїми власними руками на машині, що я її сам собі зладив. Але ніхто з громади якось не хотів пристати до мене, щоб цю справу вести далі, й так над нами завсіди висить іще небезпека, що колись може вигоріти одної ночі ціле село.

БАЗІЙ: Тьфу, нехай не приказується.²⁾ Аби ви не вимовили такого слова в лиху годину.

ОЛЕКСА: Треба його сказати, щоб оминути лиху годину! У нас хати будовані тісно, дерев між будинками зрідка, а стріхи все солом'яні, не дай, Боже, вітру підчас пожежі, то жадна сила людська нічого не допоможе.

ЗУБ: А не можна б цієї справи бодай відкласти трохи на пізніше?

ОЛЕКСА: Відкладали вже наші батьки й діди, відкладали вже сотки років, і нічого з цього не вийшло. А як і ми почнемо відкладати, то, правдиво, і за сто років не будемо мати захисту від вогню, як не мали дотепер.

БАРАН *підніс руку й моргає до Олекси.*

ОЛЕКСА: Радний Баран має голос.

БАРАН: Я бачу, що дада... давня кліка³⁾ зачинананає в новій ррадї кики—ришо *(так затинається Баран увесь час, та, проте, збуджує для себе симпатію через свою отверту, енергічну й щирю вдачу).**) Ми молоді не на те боролися, не на те перевели свою лісту, щоб тепер по-старому марнувати час, і маррррнувати грром... гром... адське добро. Ми хочемо працювати на ниві гром... гром... адській.

БАЗІЙ: Ой, по-правді, що буде гром—адський, як почнете так працювати. *(Загальний сміх).*

БАРАН: Прошу мені не перебивати! Гром... гром... адська справа для нас свята! Наш теперішній віт поклав великі заслуги на полі гром... громадського пожарництва. Він заснував у нашій селі Січ.

ЗУБ: А до чого нам та Січ здалася! Це забавка за дорога для хлопця.

---

*) Далі не скрізь зазначено, а то й зовсім не зазначено, як Баран „затинається“. Хто буде грати ролю Барана, мусить уже самий далі загикуватися, тільки ж уміру, не треба з ніякого робити сміху.

БАРАН: Дай, Боже, щоб вона вам ніколи не придалася, щоб і мені не придалася, й нікому з нас. Бо ж ніхто не хоче погоріти! Але як спаде на село нещастя, тоді хлоп платить цілим своїм майном за те, що не хотів одної корони дати на Січ.

ЗВОРА: Це була не одна корона, а тисяч корон! Тільки ми дали за сикавку, а вже ось три роки вона стоїть дармо та ржавіє.

БАРАН: Неправда, не ржавіє, бо насмарована! А стояти нехай собі стоїть і трицять років, аби лише не було вогню в селі!

ГОРЕНКО: А до Підпечерок ми не їздили з сикавкою до вогню?

ЗВОРА: Та що нам з того прийшло, що ви туди їздили? Потім розсохлася ряма, і треба було дати нову, дубову, а це коштувало знов шістдесят корон.

БАЗІЙ: Ая, та ще треба було побудувати нову шінку на ту сикавку — це також коштувало. Наробили ви досить клопотів громаді з тою вашою Січчю.

БАРАН: А хто ж мав платити кошти, як не громада, коли для неї зорганізувалося пожежну оборону? Але на цім іще не досить. Тепер треба нам іще виконати ту думку, що подав нам наш віт, — закласти дахівкарню.

Опозиційні радні перештовхуються й поглядають на присутніх громадян, що з них дехто притакує їм, киваючи з призи́рством головою.

БАРАН. *не зупиняючись, говорить далі:* Як ми були перший раз у Прусах, я з Олексою, то бачили, як там кожне село, кожний будинок критий дахівкою. Переїдеш цілу Німеччину, й тобі здається, що ми наєш самі міста, а села ніде ні оком не зазирнеш — так там усе — чи з муру, чи з дерева, а покрите камяним дахом.

ОЛЕКСА *півголосом, немов даючи пояснення:* Так, так

воно й є, і коли я раз спитався, чи ніде нема в них критих гонтою дахів, то мені сказали, що все це вже повигорювало, що не було вогнетривале.

БАРАН, *підхоплюючи*: А ми горимо й горимо, нема дня, щоб про це не читати по часописах, як ті мухи самі пхаємося в полумінь, бо наново пошиваємо собі дахи запальною соломою.

ЗВОРА: То хибá вам, вибачайте, в голові так запально, бо в нас у селі, не було вже, славити Бога, вогню від яких десять років.

БАРАН: Овва, ото багато аж десять років! А розкладіть-но ті гроші, що погоріли за останньої пожежі на тих десять років, то кілька випаде річно, що? За ті гроші ми б уже були мали фабрику й покрили б були пів села дахівкою. Тому то наш теперішній віт уже тоді в Прусах сказали до мене, як кінчилися нам контракти: „ти їдь”, кажуть, „Юрку, собі до дому, а я”, кажуть, „наймуся ще до фабрики дахівок, бо я мушу придивитися, як вони це роблять, що в кожному селі мають свою дахівкарню. Я мушу”, кажуть до мене, „завести в нас у селі такі кам'яні дахи”.

ЗВОРА *обурений*: Ми не прийшли сюди слухати ваших казок, Юрку. Ми вже чули не раз за той кам'яний дах, але це для нас непотрібне.

БАРАН: Непотрібно кам'яного даху тому, в кого є свій кам'яний лоб. Але кому тімя не затовкли змалку, той зрозуміє, що кам'яний дах це — друга асекюрація, бо ми асеккуруємо тільки будинки, а все, що в них, лишаємо на божу ласку без жадної безпеки. Наш теперішній віт хотів довести до того, щоб ми могли спокійно спати під кам'яним дахом, але всі тільки кенкували собі з того та знижували плечима, що Олекса зійшов на горшкодрая й бабрається у глині. А тепер бачимо, що його хата й усі

будинки як палацки стоять під кам'яними дахами, безпечні від вогню, що та машина, яку він сам зробив собі, таки потрапить добре зробити свою роботу.

ЗВОРА *підносить руку*: Я хочу сказати своє слово.

ОЛЕКСА: Зараз, нехай скінчить промовець.

ЗВОРА: Та він не скінчить і до завтра, як загикається на гром... гром... адській справі..... *(Сміються)*.

БАРАН: Ви й не гикаєтеся, а розумно не потрапите багато сказати. А я ось уже кінчу. Для себе, то Олекса наробили дахівки, а для других не їх річ, автім вони тепер мають інші справи на голові, як настали вітом. Тому я ставлю висення, щоб громада відкупила від них машину й наняла робітників, а віт би вже їх навчили, як то виробляти добру дахівку. *Сідає*.

ОЛЕКСА: Радний Звора мають голос.

ЗВОРА: Отак я і сподівався на кінці: нехай громада купить машину, нехай громада найме робітника, бо — не має баба клопоту, то мусить собі купити порося! Таке й наше: ми, громада, маємо робити дахівку! Та для кого? — Коли ніхто не хоче того вашого кам'яного даху! Та на що? — Коли ми під солом'яною стріхою сидимо й тепло й безпечно з діда-прадіда. А згорить часом, заступи, Боже, то бодай за пів року, чи як там, знов виросте солома, тай господар сам собі пошиє стріху, без клопотів, без коштів. А тут уже видавай сотки й тисячі наперед, та ще й не знати, яка вона буде та дахівка, чи придасться вона на наші хати, не знати, хто її буде робити, і що це буде коштувати, чи ретельно будуть вести цілу ту фабрику, га? Де фабрика, там — спекулянти⁴), а де спекулянти, там — злодії. Тимто ми волимо не зачинати жадних фабрик і не докла-дати до чужих дахів. Кому забаглося кам'яного даху, нехай собі купить від Олекси машину, і сам

нехай лізе в глину, а громаду пхати в це болото ми не дамо! *Громадяни й радні притакують.*

ОЛЕКСА: Куме Баране, перейміть провід засідання, бо я хочу пояснити ширше справу дахівкарні.

Баран засідає на президіяльному⁶) місці.

ОЛЕКСА *стає край стола і промовляє:* Я не можу прихилитися до внесення радного Барана, бо не маю своєї машини на-продаж. Моя машина була добра, як не було ліпшої. Ті, що я їх бачив у Німеччині, були за великі й за дорогі, щоб я сам міг був спроводити собі таку машину. Тимто я зробив собі сам меншу, дерев'яну машину, для мого власного взитку, і мені її було досить. Але для цілого села, чи на виріб, чи на замовлення треба іншої, залізної, докладної й сильної машини. Я не думаю, щоб громада купувала мою машину, а раджу, щоб громада замовила собі з фабрики, й то не одну, а кілька, щоб робота могла йти як-слід.

ЗУБ: Ой-ой, аж кілька! Добре починається нова господарка!

ОЛЕКСА: Коли має бути нова господарка, то не будемо ж ми триматися старої безрадності. Справу виробу дахівки я знаю добре, бо як уже сказали тут товариш і радний Баран, сам я працював у Німеччині при дахівці, то знаю, що до цього потрібно. А для нашого села так склалося, що є все потрібно до виробу дахівки. Зараз перше — є дуже добрий річний пісок без намулу, що його навіть і не треба сіяти, ані доставляти, а просто тачками можна возити хоч би сюди, під сам громадський уряд. А пісок, це — золото, як каже німець, це найпотрібніший матеріал до всякої будівлі, головню — до дахівки.

БАЗІЙ: Що німець потрапить, до того наш розум за короткий.

ОЛЕКСА: Певно, що так, коли замість учитися та братися до праці, ми почнемо спиняти всякий поступ! Від нас стація залізниці недалеко, доставка мурованкою нетяжка, то ми могли б, маючи добрі машини, доставляти дахівки скрізь, десять миль навкруги.

БАЗІЙ: Перше було тільки для свого села, а тепер уже десять миль навкруги, — далеко ви нас заведете!

ОЛЕКСА: Коли б ми справили тільки одну машину, то покрили б наше село кам'яним дахом ледви за яких десять років. Але найліпше справити бодай дві машини, бо тоді робить два робітники, а тільки один помічник, котрий може легко їх обох обслуговувати.

ЗВОРА: Не галасуйте наперед, щоб вас з цього живіт не розболів! *(Сміх)*.

ОЛЕКСА: Вислухайте справи до кінця, пане Звора. Зможете потім віддати свій голос проти мого внесення, що я поставлю, але тепер не жартуйте собі з поважної справи.

ЗВОРА: Еге, не штука — дати свій голос, коли ви нас переголосуєте, бо маєте більшість у раді!

ОЛЕКСА: Переголосували ви інших тільки років, а яке з того добро виходило громаді? Ваша ціла мудрість була: „нехай буде, як бувало!” А ми мусимо поступати наперед, бо цілий світ поступає й нас лишає позаду. Отже я ставлю внесення, щоб громада зараз закупила два варстати до сплати на догідні рати. Половину грошей треба дати при замовленню, а на решту підпишемо вексель, платний до шість місяців. *Сідає*.

ЗВОРА: Прошу голосу! *Баран киває йому на згоду*. Я не буду говорити тут про ту ганчарню, чи як там, про той кам'яний дах, що над ним уже давно рада спинялася і сказала тоді таке своє слово: „це добрий, може, кожух, але не нас шитий!” Тепер при-

ійшла нова рада, і аж вона нас хоче накрити кам'яним дахом. Добре, — але чого їй так спішно з цим? Я знаю, що проти вибору цієї ради внесли протест, і ще не знати, чи ця рада загріє місце під собою. Але тут, панове громадо, наш новий віт уже хоче пускатися на векслі й від цього починає свою нову господарку. Це найліпший приклад, до чого нас хочуть довести: до суду, й до ліцитації, а, може, й до криміналу. *Притакування, гамір.*

БАРАН *до Звора*: Ви вже скінчили?

ЗВОРА: Я хотів би, щоб ви скінчили вже раз, то було б ліпше для нас усіх.

БАРАН, *не звертаючи на нього уваги*: Чи ще хто забирає голос у цій справі?

БАЗІЙ: Ми всі противні кам'яній стрісі!

ГОРЕНКО *до Базія*: Кажіть лише за себе, а ми маємо свій голос.

Повстає гамір, серед якого радні, живо розкладаючи руками, балакають, перечаться між собою, звертаються до громадян так, що повстає загальне замішання, серед якого Олекса зголосився в Барана до голосу.

БАРАН *дзвонить*: Гей, люди добрі, не робіть ярмарку, не говоріть усі нараз, бо нічого з цього не вийде! Олекса мають голос.

ОЛЕКСА *перечікує хвилину стоячи, аж утихомирилося*: Насамперед мушу пояснити попередньому промовцеві, що векслів не підписуватиме громада, а тільки підписало б нас кілька господарів із доброї волі, — щоб улекшити громаді сплату на рати. А щодо протесту, що з ним вибалакався тут пан Звора, то я скажу вам пині такє, й ви запам'ятайте собі добре: хоч би вам і вдалася штучка, що розписано б нові вибори, то вони не випадуть инакше, як перший раз, бо наші люди прийшли вже до свідомости й потраплять розрізнити провідників від лихих духів.

а ви, що протест подали, покритесь тільки соромом та ганьбою!

ГОРЕНКО: Хто такий подав протест? Ми за ніякий протест не знаємо! Вибори відбулися легально⁵) — ніякого протесту не може бути.

ЗВОРА: Вже побачите, як прийде час, чи буде що з того протесту, чи ні!

ПРИСТАЙ: Тут нема що крутити, покажіть нам до очей, де їй які були надужиття!

ІВАН, *що між юрбою віддавна вибивався своєю рухливістю*: Ми вам покажемо всі, що то значить громада! Його зацятькують, коло опозиційних радних купчаються ті, що балакають; тимчасом Олекса відобрав головування від Барана й сам засів на президіяльному місці.

ОЛЕКСА *дзвонить*: Перестаньте гомоніти. Будь ласка, а хто хоче промовляти до справи, що стоїть на денному порядку, нехай зголоситься до слова, а то — приступимо до голосування.

ЗУБ *завзято*: Я прошу голосу! Звора виїхали з цим протестом дуже на руку вітові й його завушникам, бо ось тепер уже ніхто навіть не пам'ятає за той кам'яний дах, а все гандричить за той протест. Але тамте — дальша справа, ми не будемо її рішати, тільки вища влада. А тут ось справа в тому, щоб нам ухвалити щось таке, що може довести громаду до великої біди. Бо я не можу якось зрозуміти того, щоб до такої фабрики треба було тільки дві машини, тай трьох людей до роботи — а більш нічого? Та ж треба десь ту дахівку виналювати, тай треба до цього вмілих людей, а не якого першого поштуркача. І здається мені також, що з самого піску, як нам тут розказували, доброї дахівки не зліпиш, як і не скрутиш бича з піску: до цього треба ще чогось більше, га? *Притакування*. То їй я хотів би знати.

чи як ми купуємо ті дві машини, то вже дальших видатків не буде, чи аж тоді почнуть іти що-їно видатки?

ЗВОРА: Вони хочуть тільки мати ухвалу!

БАЗІЙ: Ая, тоді вже будуть нас мати в руках.

ІВАН: Нічого їм не ухвалити! Ми їх самих накриємо кам'яним дахом! *Великий гамір, опозиція дає себе знати.*

ОЛЕКСА *дзвонить довгий час і промовляє піднесеним голосом:* Панове громадо, ніхто не має тут права промовляти, а тільки самі радні! Коли не потрапите спокійно прислухуватися нашим нарадам, то я буду мусіти видалити звідси всіх, що не належить до ради. *До Зуба:* Чи вже скінчили, сусідо?

ЗУБ: Ще мене питаєте, хибá не чули, що я казав?

ОЛЕКСА: Питаю тому, бо власне хочу вам відповісти. Я не говорив за дальший виріб дахівки тому, що я ж робив її тут у себе. Дуже сумно, що ви не були цікаві досі приглянутися, чого треба до дахівки її як її виробляють. Ми за цим їздили аж до Прус, а вам було за тяжко тут, під самим носом, за цілий рік хоч раз заглянути до моєї шопи.

ЗУБ: Я там по чужих шонах не лажу підглядати, я господар на своїм обістю.

ОЛЕКСА: Це правда, що в нас кожний як той борсук загородиться на своїм обістю й думає, що він там великий пан, і не погадає, що спільними силами тай просвітою можна лекше й ліпше повести своє господарство.

ІВАН *кричить:* Не кажи казанья, ти не єгомость!

ВСІ: Тиш! Дайте сібкїї!

ОЛЕКСА *гостро:* Хто це сказав? Хто крикнув це, нехай признається!

ІВАН: Ну, я сказав. До чого тут признаватися? Хибá неправда?

ОЛЕКСА: Бачите, Іване, я вже вам довго терплю і прошу вас як доброго останній раз, щоб ви нам не перebarанчали.

ЗУБ: Ми хочемо чути вже раз за дахівку!

ОЛЕКСА: Отже я тут усім поясню докладно, чого треба до виробу дахівок, і яких це вимагає коштів. Піску не потребуємо купувати, бо його маємо під рукою. Портляндський цемент будемо спроваджувати цілими вагонами, то тоді транспорт винесе нас менше.

ЗВОРА: Слухайте її міркуйте: цілими вагонами цементу нараз!

ОЛЕКСА: А то инакше не оплатиться. До вагона цементу треба ще мінеральної оливи сто киль так, що разом матеріял коштуватиме шістьсот корон, а з нього виробиться тринадцять до чотирнацять тисяч дахівок.

ЗУБ: Чуєте, чуєте, що тут показується! А де ще робітник, де ще дрова на вицал?

ОЛЕКСА: Не робіть зі себе сміху, Зубе, бо дахівок не випаляється зовсім! Чи хто бачив коли, щоб із моєї шопи коли курилося? У ній навіть нема комина! Дахівку тільки сушать, а жадної печі, ані палива не треба.

ЗУБ: Така то її дахівка буде! Коли цеглу випаляють, то її дахівка мусить сушитися на вогні, бо ж вона червона.

ОЛЕКСА: Отже бачите, що ні! Вона червона, бо мальована. З цементу вона сама затвердне, як камінь. Звичайна дахівка сіра, її така найдешевша, а хто хоче мати червону, як ось моя, то мусить до неї домішати окремо ще фарби. Так можна собі помалювати дахівку її на зелено, її на синьо, її як хто хоче.

ЗУБ: Та вже не важно: мальована, чи не мальована, але що буде коштувати робітник до неї?

ОЛЕКСА: Почекайте, не нагліть, а все довідаєтеся. Ро-

бітника треба передівсім вивчити, як має ходити коло нової машини. Для того треба вислати двох людей до дахівкарні „Просвіти” в Стриї, а там вони можуть навчитися цього ремесла за три дні, — ну, а я кажу — за тиждень. І за це вони будуть потім мати в нас гарний зарібок, бо за сто дахівок платиться робітникові 1 корону. Такий робітник може заробити 2 корони, а влітку півтретя до три корони.

ЗВОРА: Та певно, вони будуть собі добре заробляти, але звідки громада возьме платити? Де знайдеться купець на цю дахівку?

ОЛЕКСА: За купця ви вже не журіться: на добрий і дешевий товар купець завсіди знайдеться.

ІВАН: Ніхто не зідре стріхи зі своєї хати, щоб крити твою дахівкою!

ОЛЕКСА: Іване, ви не маєте тут голосу!

ІВАН: Бо я вже слухати того не можу, що тут робиться.

ОЛЕКСА: Іване, не маєте голосу! Не примушуйте мене, щоб я вам стид робив і казав випровадити з громадського дому.

ІВАН: Та я й сам піду! Ігі на твоїй кам'яній дах тай на твоє вітівство! *Пішов.*

ЗВОРА *зі злобною усмішкою*: Я хотів би ще одне довідатися: де ж та фабрика містилася б? Бо ж так під голим небом не може стояти.

ОЛЕКСА: Коли б ми почали робити дахівку тепер, зараз звесни, то можна би приміститися в якійнебудь порожній stodолі, от, хоч би в моїй; а коли б ми мали робити взимі, то треба б поставити такий барак, щоб його можна трохи ogrівати.

ЗВОРА: Ага, бачите, ось тут і вилізло шило з мішка! Наш віт, як у тій приказці гуменний: почав від панського ножика, що зломився, а скінчив аж на жінці, що втекла з любасом. Спершу чули ми тільки за одну машинку, потому за дві, а поволі, поволі

вийшло, що навіть окрему фабрику треба буде ставити! Бог знає, що ще більше може показатися, а громада все те буде мусіти платити. саме влізе в ту матню.

БАЗІЙ: Геть! Ходім звідси, нехай вони самі без нас голосують на таке! Я до того руки не прикладу! *Виходить, а за ним громадяни, відтак інші радні.*

ОЛЕКСА *дзвонить.*

ІВАН *через вікно, грозячи:* Будеш ти ще дзвонити зубами, не бійся!

ОЛЕКСА, *що не доглянув Івана:* Хто там виробляє такі крики?! *До писаря:* Подивіться-но, пане писарю, і зробіть порядок! *Писар виходить.*

БАРАН: Та куди ж ви, панове радні? Зриваєте засідання, чи як? *Старається стримати їх і моргає до Горенка, що також балакає з тими, що виходять і йде за ними аж до сіней.*

ЗВОРА: Геть, ходім, ходім, а ви радьте собі самі, або й без ради господарюйте, як хочете, — доки ми вас не скинемо з вашим вітом!

БАРАН: Я з вами й не балакаю. Зворо, але інші самі не знають, до чого вони даються вам бунтувати. *Виходить швидко до сіней, за ним Звора.*

ОЛЕКСА *стоїть сам зворушений серед кімнати:* Темнота, темнота! От, пігнали всі як ті вівці за крикунами, а мене залишили самого! Нема в наших людей самосвідомости, нема почуття громадянської сили й охоти до громадянської праці. Але я не зверну з дороги, ні, я не покорюся темній силі. На те мене тут поставили, щоб я вицолов зарослу буряном ниву, руками вискородив родючий ґрунт і бурян викинув геть, за громадський пліт, де йому і слід бути! *Крізь вікно влітає камінь.* Що це таке? Хто посмів би кидати каміння? Це ж уряд громада! *Голос зза сцени:* Це тобі на кам'яний дах! *Зчиня-*

ється великий крик, вереск, а рівночасно каміння градом сиплеться на дах і стіни дому, кілька каменяюк паде досередини.

ОЛЕКСА *підступає до вікна: Схаменіться, люди добрі, не поневіряйте свою власну владу!*

БАРАН *убігає до кімнати: Уступіться, Олексю, бо вам розіб'ють іще голову. Це якийсь напад, розбій! Стримує його.*

ОЛЕКСА *виривається з його обіймів і приступає до вікна: Не стягайте лиха на себе й на громаду! За це підуть слідства, кримінали! Саме в ту мить улучив його камінь у груди, він заточується й паде в рамена Барана, який, підтримуючи його, садовить у безпечному кутку. Град каміння і брязкіт битих шиб не устає серед дикого крику; крізь вікна паде густе каміння, котячись по долівці; опісля стають удари рідші, й гамір утихає.*

БАРАН *підносить знід вікна здорову каменяюку: Це вам подяка — влучили вас нею в самі груди!*

ОЛЕКСА *бере камінь до руки: Зимна, тверда каменяюко! Камянувала ти вже пророків, трудівників, та ще не вмієш вибирати своїх жертв... Не біль ти завдала, а почестю вкрила ці груди... Я тебе не відкину, а заховаю при собі. Ховає за пазуху. Ти будеш мені свідком, що я тільки хлібом віддаватиму тій громаді, що мене сьогодні тобою почастувала.....*

(Завіса).

ДРУГА ДІЯ.

Майдан у затиλλі громадського дому.

Перша ява.

Робітник, Іван.

РОБІТНИК, *умащений, із заковченими рукавами й нога-
вицями, везе тачку піску, чи бочку цементу.*

ІВАН *із вилами та граблями на плечах, переходить
у протилежний бік: Дай, Боже, щасливо!*

РОБІТНИК *кладає тачку й ухиляє капелюха: Дай, Боже,
дякувати!*

ІВАН: А як вам іде робота?

РОБІТНИК: Гарзд, хвалити Бога. Тільки маємо замов-
лень, що не можемо настачити.

ІВАН: Ов, правда? Ну, дивіться, таки Олекса поставив на
своім, хоч і протест проти нього написали.

РОБІТНИК: Який протест? Ніби проти дахівкарні?

ІВАН: Та де там: хотять його цілком з віта скіннути. Вже
розписані нові вибори, нині має приїхати комісар.

РОБІТНИК: Ей, шкода б чоловіка і для нас, і для вас —
такого другого не знайдете!

ІВАН: Тай я кажу, що шкода, хоч сам був перше проти
нього. Яка нам тепер вигода з цим молоком! Хто б
то був до цього брався, а йому йде все, як з води!
Спровадив машину, таку вам центрифугу, що зби-
рає сметану за одну мінуту. Ціле село зносить мо-
локо, а він нам платить місячно від літри за сме-
танку, і ще молоко повертає на домашній ужиток.

РОБІТНИК: Хибá я не знаю: кожний бере тепер пенсію, як який урядовець! А з дахівкарні громада теж буде мати дуже гарну користь.

ІВАН: А як було посвячення дахівкарні, то люди як сміялися з тої пісні, що січовики співали про „кам'яний дах”? А тепер вийшло все, як у тій пісні виспівано.

РОБІТНИК: Ще й ліпше, бо ми маємо вже доставку до міста — така добра й дешева наша дахівка.

ІВАН: Треба б хйба й мені свою нову хату покрити каменем.

РОБІТНИК: Правда, що треба! Такі вам випишемо літери, і рік на даху, що аж гей, як ось у Барана зробили.

ІВАН: Мені це дуже до вподоби! Та й від вогню безпечно, та й ніколи дах не постаріється, бо камінь усе камінь.

РОБІТНИК: А гріє взимі як стріха, а вліті знову тримає холод. Ваша хата середньої величини, то дахівка на неї буде коштувати 110—120 корон, а покрити можете самі, це не велика штука. *Відходить.*

Друга ява.

Баран, за ним кілька господарів, Іван.

БАРАН *із прикусом*: Ага, ви, Йване, вже тут? А звідки так швидко довідалися, що комісар уже приїхав?

ІВАН: Ліхо там знає, де комісар, я ось іду сіно обертати, бо блиснуло трохи погоди.

БАРАН: Таж то ви з протестантниками тримаєте, а Звора вже десь мусів розвідатися, як, що й коли?

ІВАН: Борони мене, Боже, від тих протестантників! Тоді то правда, були мене підбунтували, й я там викрикував на громадській раді, але як я побачив потому, куди що йде, то моє серце відвернулося від них.

БАРАН *иншим тоном*: А коли ви за Олексу, то поставте вила і граблі тут під стріху, а самі ходіть голосувати, бо комісар уже в канцелярії.

ІВАН: Кажали, що вибори почнуться аж у восьмій годині, а то ще не та пора, сонце ще не припікає...

БАРАН: Ага, буде він там вам чекати години, коли вже є на місці! Я пораюся на обістю, коли дивлюся — їде вуличкою комісар та ще з двома жандармами. Це так, якби якого душогуба брати, а не віта вибирати. „Ов“, погадав я собі. „не добром це пахне. Чому він не їде просто мурованкою, а сюди вуличками!“ — тай зараз, як стояв, побіг по сусідах. Стукаю я від хати до хати, як той гайдук за панщини, та кличу кожного — голосувати. *До господарів*: Та йдіть самі на передні двері, не чекайте мене. *Господарі відходять*. Але то знаєте: кожному вияснюй, розповідай, — а час не стоїть. Ходіть уже й ви, бо мені вже духу не стає.

ІВАН *опирає вила і граблі об дах*: Іду, йду, за добру справу варт постояти. *Іде*.

БАРАН *до парубків, що тимчасом походилися*: Гей, хлопці, побіжіть-но кожний у свій кут по хатах, та скликайте господарів до канцелярії: кажіть, що вже голосування почалося, і наша справа готова пронасти. *Відходить*.

Третя ява.

П а р у б к и.

1. ПАРУБОК: Ану, Федю, бігай, як казав гикавий Баран, — чого стоїш?
2. ПАРУБОК: Він гикавий на язик, а ти гикавий на розум!
1. ПАРУБОК: То біжи бігцем, чого ще чекаєш? Це твій атаман.
2. ПАРУБОК: Та куди піду? Або я знаю, кого кликати й де їх шукати?

3. ПАРУБОК: На кінці язика, а йди все просто носа, то трафиш, ти ж бо козак!
2. ПАРУБОК: Ви з козака не насмівайтеся, бо самі ними не варті бути, коли досі не записалися до Січі. Певно, що я послухав би Барана, коли б сам був виборцем. А так мені кожний скаже: що тобі, смаркачу, до виборів. ти хочеш господарям розказувати?!
1. ПАРУБОК: Так і є, що ніхто тебе слухати не буде, наберешся стиду, тай нічого більше, є старші від тебе до розказу!

Четверта ява.

Ті, що були. Баран.

БАРАН *виходить задніми дверима з громадського дому й, побачивши парубків, хапається за голову*: Гвалт, що ви робите: ви ще тут? Там уже голосують, а тут нема ще нікого з наших. Хруні позбігалися до урни, як до корита — видко, їх уже повідомив Звора. Комісар читає всіх виборців за азбукою, й нікого вже не пускає з канцелярії, аж після голосування. На щастя, я Баран називаюся — перший раз у житті придалося мені на щось Бараном бути, — зараз мене на початку перечитали, й я перший віддав голос, а тоді випустили мене на задні двері. І що ж тепер робити, як рятувати мені справу самому?

2. ПАРУБОК: Як би мене послухали виборці, то я пішов би по хатах...

БАРАН, *запалюючись*: Нема часу йти по хатах, біжіть, робіть гвалт у селі, — нехай усі тут збігаються, бо пропадає наша будучність... *Ловиться за голову*. Гвалт, я здурію, я розпадуся з жалю, з розпукки! Таке надлюдство, такий підступ, таке лайдацтво! Бігайте ж по вулицях та кричіть, що вибори вже

почалися, а я скочу до нашого сурмача Верника і скажу трубіти збірний січовий сигнал. *Виходить живо.*

Пята ява.

Звора, Базіій.

ЗВОРА *виходить крадькома зза дверей, оглядаючись:* Нема вже тут Барана? Він певно побіг по виборців. Я боявся, чи він не буде тут чекати нас зі своїми січовиками.

БАЗІЙ: А щó гадаєте? Тепер небезпечно буде село перейти. Страх, як заїлися!

ЗВОРА: Ей, перетреться! Аби ми лише того Олексу повалили, то вже тоді й усім січовикам прикрутимо роги. Бігайте ж тепер та скликайте всіх. Чому не йдуть, коли я всім казав на вухо, щоб зійшлися годину раніш, ніж вибори назначені? Маєте тут на картці списаних усіх наших. А поступіть до корчми, чому жида нема ще тут? Тай, може, де там хто буде. Скликайте всіх сюди, а живенько, щоб ми вже були по виборах, заки нам Баран сюди напле на голову цілу хмару виборців!

БАЗІЙ: Ба, добре вам казати, — а де ж я сам дам раду? Ходіть і ви зі мною.

ЗВОРА: Я ж іще не голосував, — мушу чекати при урні.

Шоста ява.

Ті, що були, Іван, потім виборці.

ІВАН *виходить дверми й, побачивши попередніх, каже до них:* Ну, ще вам за мало того лиха, що накоїли, ще далі змовляєтеся?

ЗВОРА: А ви вже тепер до них пристали?

БАЗІЙ: Чого б ми мали змовлятися? Кум Звора кажуть ось, що не можуть піти зі мною на килишок, бо ще не голосували.

ЗВОРА ловить виборця, що виходить із дверей: Ось Валентій підуть із вами, вони вже переголосували. Моргає до обох і відходить до канцелярії. Базій розмовляє тихо з Валентим, показує йому карточку й відходить разом із ним.

ІВАН спльовує за ними: Тьфу! Яка погань завелася в селі! Десь давніше люди були як люди, а тепер якимись вовкулаками поробились! За Юдин гріш, за панську ласку продав би рідне село й цілу Україну. За той час виходять по одному виборці, відсапують як по тяжкій роботі, поправляють на собі одіж і накривають голови. Одні гуртуються довкола Івана й балакають ізтиха, другі хильцем чимчикують, боячись отверто подивитися в очі громадянам. Нараз чути сигнал січової сурми.

ІВАН: Ага, січовики скликаються, зараз збіжиться ціле село!

1. ВИБОРЕЦЬ: Коби лише й виборці з ними поприбігали, а то перепаде наша ліста — тай нема ради!

2. ВИБОРЕЦЬ: Як нема ради? Ми зі свого боку закладемо протест! Вибори почалися зарано!

1. ВИБОРЕЦЬ: Еге, буде хосен із нашого протесту! Сонця не сконтролюєш, а хто з хлопів має годинник? Години на селі не докажеш нікому. Сцену перебігають молоді парубки з пожежним приладдям, а за ними старші господарі.

ІВАН стримує одного господаря: Ви виборець. Миколо, не біжіть за ними, а йдіть скоріш до уряду — там уже голосують. Підпроваджує його поза канцелярію, нараз стає і звертається до 1. й 2. виборця: Ого, побіг туди й жандарм за січовиками — аби не було там якої біди!

1. ВИБОРЕЦЬ переловлює другого господаря: Михайле, Михайле, зачекайте-но, куди біжите?

МИХАЙЛО: Та біжу дивитися на січову муштру, кажуть, це алярмовий сигнал, як на вогонь.

1. ВИБОРЕЦЬ: Бо й є вогонь! Оттут в уряді горить наша доля — йдіть, рятуйте, голосуйте на нашу лісту! *Відводить його до канцелярії, за сценою чути великий гамір, що зближається щораз і стає голосніший.*

ІВАН: А не казав я, що лихо буде? Вже шандар арештував когось і веде до уряду.

1. ВИБОРЕЦЬ: Щось його дуже січовики обступили, може, не допустять?

2. ВИБОРЕЦЬ: Як не допустять, коли жандарм не уступить, хоч би йому прийшло і кров пролити.

1. ВИБОРЕЦЬ: Ой, борони, Боже, від такого! Аби справді не прийшло до нещастя.

Січовики з пожежним приладдям оточують нагло громадський дім, із криком і шумом, залягаючи цілу сцену, добру хвилину великий гамір.

1. СІЧОВИК: Не даймо арештувати Барана! Товариші, нам вільно збиратися на муштру!

2. СІЧОВИК: Він трубів на сурму, але ми всі були на збірці, то нехай нас усіх арештують!

1. СІЧОВИК: Усі за одного, ми всі за одного!

УСІ: Усі за одного, всі за одного!

2. СІЧОВИК: Було відразу не дати його жандармові, а тепер що вдієш, коли вони сховали його досередини.

1. СІЧОВИК: Камінням їх позасипаємо, накриємо їх кам'яним дахом!

УСІ: Накриємо кам'яним дахом! Беріть, товариші, дахівки в руки! *Розбирають із купи дахівки серед метушні та крику.*

Сьома ява.

Ті, що були, Олекса.

ОЛЕКСА являється на порозі: Гей, стійте, товариші, що ви задумуєте, до чого ви пориваєтесь?

1. СІЧОВИК: Нехай нам видадуть Барана, його безправно арештували!

ОЛЕКСА: Та цим способом хочете добитися права?

УСІ: Всі за одного, нехай випустять Барана! Ми їх накриємо кам'яним дахом!

ОЛЕКСА: Чи ви знаєте, що робите? Недавно тому й мене ви накрили були таким кам'яним дахом — а було це розумно?

2. СІЧОВИК: З вами було що інше. Олексю, ви хотіли добра для громади. На вас кидали старі радні.

ОЛЕКСА: Те саме було, що за кількома крикунами пішло ціле село, не задумавшись. Кам'яний дах є на те, щоб берегти людське добро й давати йому захист, а не кам'янувати людей. Відкладіть геть ті дахівки!

1. СІЧОВИК: А хто ж тоді постоїть за товаришем? Ми не дамо його на поталу!

ОЛЕКСА: Не силою нам боротися з сильнішими, бо влада мусить бути все горою, а треба нам боротися розумом, спокоєм, витривалістю. Вашим киданням ви Баранові не допомогли б, а на себе біду стягнете напевно.

1. СІЧОВИК: Нас є сила, — ціле село! Ми не дамо кривду робити товаришеві!

ОЛЕКСА: За Барана вам нічого боятися. Коли він нічим не провинився, — а я вірю, що воно так, — то йому не може нічого злого статися. Баран своє зробив, і йому честь і слава за те, бо тепер ціле село на місці вибору. Але ви своїми галабурдами можете вдаремнити його славне діло: коли перебете вибори, то знищите нашу певну перемогу.

ІВАН: Та дайте вже спокій, коли Олексю вам так кажуть!

1. СІЧОВИК: Так, так послухаймо нашого віта, складайте хлопці назад дахівки.

Гурт підносить гамір, заявляючи невдоволення, але відкладає дахівки.

2. СІЧОВИК: Ану, не гомоніть, товариші, а підтягайте пісню про кам'яний дах! *Співає:*

Гей, дахівочки в рядок!
В наших жилавих руках
Гарні, рівні як шнурок
Створять кам'яний нам дах!

ГУРТ:

Гарні, рівні як шнурок
Створять кам'яний нам дах!

ОЛЕКСА *відходить задоволений до уряду.*

1. СІЧОВИК *(співає):*

Не страшні нам бурі, грім
І пожар нам не страшний,
Певний захист нам усім
Буде дах наш кам'яний!

ГУРТ:

Певний захист нам усім
Буде дах наш кам'яний!

ВСІ ГУРТОМ:

Певний він нам захист дасть,
Серед трудів та нещасть.
Геть з журбою, зо страхом
Під цим кам'яним дахом!

Восьма ява.

Ті, що були, Баран, Михайло.

БАРАН *виходить із дверей:* Здорові були, товариші!

2. СІЧОВИК: Слава Баранові! Честь нашому товаришеві!

УСІ: Слава, слава, слава!

1. СІЧОВИК: Яким ви чудом уже між нами? Вас пустили?

БАРАН: Ваша пісня спасла мене! Мене там переслухували, що це за такий бунт я роблю в селі — аж тут ви почали пісню співати. А я кажу: Які ж це бунтарі, що собі пісню співають? А комісар слухав, слухав тай питається далі мене: „А що вони співають?” „Слухайте самі”, кажу, „бо мені не повірите; це”, кажу, „пісня про те, як робити дахівку”.

1. СІЧОВИК: А комісар дав вам віру, що ми так зійшлися до дахівки?

БАРАН: Комісар засміявся тай каже: „Я знаю, що співають про дівчину, про літню нічку, про садок вишневий, але щоб хто про дахівку співав — це перший раз чую”. *(Усі сміються)*. А я йому на те: „Ми”, кажу, „співаємо тепер про пожежництво, про задаткову касу, про кооперативу, про парцеляцію, про молочарню, бо на інші пісні”, кажу, „затяжкі часи настали!”

2. СІЧОВИК: Добре йому сказав. А що комісар на те?

МИХАЙЛО: Махнув тільки рукою тай каже до Барана: „Я бачу, що з вами я не дійду до кінця, кінчим уже ті нещасні вибори. А ви, коли хочете робити пожежну муштру”, каже до мене, „то вимашеруйте геть на оболоння, а не крутіться мені тут коло уряду, щоб вибори відбувалися в порядку”.

1. СІЧОВИК: Я казав, що Баранові нічого не може статися за це: нам же ж вільно трубіти сигнали й відбувати муштру!

МИХАЙЛО: А Баран іще кажуть комісареві: „Ой, тепер уже вибори відбудуться в порядку, бо є кому голосувати”, тай сміються до нас, а ми стоїми як той мур, лавою довкола стола.

БАРАН: А всіх темних духів мов би вимело, так відразу десь поховалися! *Загальний сміх.*

2. СІЧОВИК: То наша справа стоїть тепер добре, протест на нічого темним духам не придався!

МИХАЙЛО: Ще й як добре! Комісар уже навіть не кличе виборців за азбукою, а відбирає голоси гуртом по черзі, вже десь там зараз скінчатся вибори, наша перемога певна.

Остання ява.

Ті, що були, Олекса, виборці.

ІВАН *біжить попереду всіх*: Вибори вже скінчені. Олекса вибраний наново вітом!

Велика радість, Баран обіймає й цілує Івана, відтак усі кидаються до них, обох цілуватись на radoщах, деякі підкидають шапки, Олекса входить із гуртком виборців ізпоза хати.

БАРАН: Слава нашому вітові!

1. СІЧОВИК: Слава трудівникові камяного даху!

СІЧОВИКИ: Слава, слава, слава!

ОЛЕКСА: Дякую вам, товариші! Мій вибір це — ваша власна перемога.

СІЧОВИКИ: На руки, на руки нашого переможця!

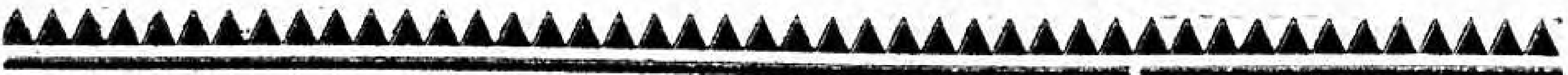
ОЛЕКСА: Не мене, дорогі товариші, не мене! Підносіть своїми жилавими руками думку поступу. думку гуртової праці, а тоді наша будуччина засяє кращою долею! Скрізь на нашій землиці настане така скоро переміна, як у нашім селі, коли через про-світу почнемо йти до добра! *Його хапають і підно-сять на руки.* Перед півроком тут мене камянували темні духи, а сьогодні ви носите мене на руках. Честь вам за це, панове-молодці!

СІЧОВИКИ: Слава, слава! (*Співають січову пісню*).

ЗАВІСА.

У грудні, 1908. року.

П О Я С Н Е Н Н Я:

- 1) перебаранчати — перешкаджати
  - 2) декуди инакше кажуть у нас: най ся преч каже
  - 3) кліка, французьке слово — гуртлюдей, які мають звичайно погані наміри
  - 4) спекулянт, (лат. слово), або як у нас кажуть, „шпекулянт“, то людина, що спекулює, себто, використовує кожну хвилину, щоб для себе щось придбати, наживитися (н. пр., дешево купити й дорого продати)
  - 5) легально, (лат. слово) — як закон приписує
  - 6) президіяльний — що належить до президії; президія — ті, що кермують справами на зборах, у товаристві, в установі
  - 7) транспорт, (лат. слово) — переправа, перевіз
-

Крім зазначених на 2. ст. окладинки видань, „Просвіта“ видає ще:

„ЖИТТЯ І ЗНАННЯ“, журнал-місячник, виходить далі з дотеперішньою програмою та з такою самою передплатою: на рік у краю та в Чехословаччині — 18 зл.; на пів року — 9 зл.; на 3 місяці — 5 зл.; поодинокі число 2 зл. За кордоном на рік 26 зл.; на пів року — 11 зл.; на 3 місяці — 6 зл.; поодинокі ч. 2 зл. При журналі виходить далі:

БІБЛІОТЕКА „ЖИТТЯ І ЗНАННЯ“, здебільша, відбитки з журналу (деякі відбитки виходитимуть у серії „Науково-Популярна Бібліотека“). Вже вийшло:

789 (14) **Ів. Крипякевич, УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ В КНЯЖИХ ЧАСАХ**, 94 ст., 44 образки, ц. 70 гр.

Друкується:

С. Магальяс, ПОРАДНИК ДЛЯ ОСВІТНИКІВ.

Окремо ще виходить:

БІБЛІОТЕКА ПОВІСТЕЙ, раз у рік, в обсягу до 28 аркушів друку (всередині, або з кінцем року). Повісти будуть головно історичного змісту, оригінальні (своїх письменників), або перекладні (з чужих авторів).

ПЕРЕДПЛАТА НА ВИДАННЯ „ПРОСВІТИ“ в 1934 р.

На деякі свої видання „Просвіта“ розписує передплату. Члени „Просвіти“, головно, читальні, кооперативи й інші установи дістають знижку.

Передплата на **місячні книжечки** (12 річно):

1. у продажу брутто 5.40 зл.,
2. **передплатники** платять згори 3.60 зл.,
3. члени при закупівлі дістають 25% знижки.

Кооперативи платять річно 12 зл. і дістають усі книжечки місячні та кварталні, себто з „Науково-Популярної Бібліотеки“ (16 книжечок).

Читальні „Просвіти“ платять 25 зл. і дістають такі видання: 16 книжечок (місячних 12 і 4 з „Науково-Популярної Бібліотеки“) та журнал-місячник „Життя і Знання“.

Краєві установи платять, як читальні.

Розпродавці дістають за свою працю винагороду.

Книжечки „НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОЇ БІБЛІОТЕКИ“ можна ще й окремо передплачувати. Передплата на всі чотири книжки на рік згори 6.40 зл.

Просимо присилати передплату на адресу: **Львів, Ринок 10. Т-во „ПРОСВІТА“**. — Société „Prosvita“, Léopol, Rynok 10. Pologne; Association „Prosvita“, Lviv (Lemberg), Rynok 10. East Galicia, Poland.

При кожночасній зміні адреси необхідно подавати давню адресу.